

Глобалізація соціальної практики професійного спорту в сучасних умовах розвитку

Хіменес Х., Еделев О.

¹Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського²Херсонський державний університет

Анотація. Сьогодні глобалізація різних сфер функціонування людини (економіки, політики тощо) є однією з тенденцій розвитку суспільства. Інтенсивна глобалізується і спорт як соціальна практика і найбільш яскраво це простежується на прикладі професійного спорту. У цій сфері сьогодні відбувається розповсюдження закономірностей розвитку (комерційних, спортивних тощо) на олімпійський та неолімпійський спорт, і що більш глобально – рівень розвитку професійного спорту впливає на економічний розвиток цілих країн та, в багатьох аспектах, – становлення соціуму. **Мета:** охарактеризувати специфіку глобалізації соціальної практики професійного спорту в сучасних умовах розвитку. **Матеріал та методи.** Реалізація дослідження відбувалася на основі опрацювання сучасних наукових праць щодо розвитку професійного спорту в різних його аспектах, а також науково-популярних джерел інформації та матеріалів офіційних веб-сайтів провідних професійних спортивних організацій. **Методи дослідження:** аналіз та синтез, історичний метод, системний підхід, порівняння. **Результати.** Сьогодні глобалізація професійного спорту відбувається у наступних напрямках: розширення співпраці з медійними корпораціями та спонсорами; інтернаціоналізація та комерціалізація (збільшення кількості організацій, що курують різні види спорту і відповідно, кількості прибуткових змагань); максимальне використання інтернет-технологій для популяризації спортивного продукту та розвиток напряму кіберспорту в межах професійних спортивних ліг; збільшення відвідуваності матчів шляхом забезпечення ефективної маркетингової політики; розширення співпраці з органами влади на державному та місцевому рівнях на взаємовигідних умовах; виведення чемпіонатів за національні межі (характерно для північно-американської моделі професійного спорт, оскільки для європейської упродовж історії її розвитку акцент був і залишається на провідному значенні міжнародних змагань) тощо. **Висновки.** Сьогодні внаслідок процесів глобалізації суспільства, які активно впливають на сферу професійного спорту, зазначена соціальна практика зазнає і внутрішньої глобалізації, яка простежується як у суто спортивному (розширення календаря змагань, вихід за межі національних чемпіонатів тощо), так і комерційному напрямках (розширення співпраці з спонсорами, медійними компаніями тощо), технологічному (упровадження сучасних технологій, започаткування серій кіберзмагань тощо) та політичному (розширення співпраці з органами державної та місцевої влади) та ін. напрямках.

Ключові слова: професійний спорт; глобалізація; розвиток; тенденції; комерція; співпраця.

Вступ. Сьогодні фактично у всіх культурах світу представлені спортивні змагання. Цей факт підтверджує, що саме спорт є однією з ключових соціальних потреб людини. Фахівці відзначають, що це динамічний феномен, який сьогодні розвивається як в теоретичному так і методичному аспектах (Гонашвили,

2015). При цьому спорт сьогодні проник і в інші сфери життєдіяльності людини – політику, ідеологію, економіку, соціальний інститут сім'ї тощо.

У сучасному соціумі особливу позицію займає професійний спорт, який набирає значимості і збільшує простори власного розвитку по відношенню до інших видів діяльності.

Цей різновид соціальної практики у процесі спортивного генезису відокремився і почав інтенсивно розвиватися, керуючись здебільшого законами комерції. Сьогодні професійний спорт все більшою мірою віддаляється від власних витоків, для яких характерним було дотримання суто спортивних принципів. У цьому феномені сьогодні зосереджені чи не найбільші прибутки у порівнянні з іншими соціальними сферами. Це підтверджено зокрема тим, що рівень заробітної плати професійних спортсменів високого класу сягає вагомих величин і постійно зростає. Так, до прикладу, валовий дохід десятки кращих професійних спортсменів у 2020 році склав \$ 1,05 млрд, що на 28% вище за аналогічний показник 2019 року (Найт, 2021). Якщо ж розглядати 50 найбільш високооплачуваних спортсменів світу, то за 12 місяців 2020 року їм вдалося заробити близько \$ 2,8 млрд і попри пандемію перевершити рекорд 2019 року на \$ 150 млн. (Найт, & Бірнбаум, 2021).

Зв'язок з науковими темами.

Робота виконана в межах теми 1.1. «Професійний спорт в освітньому та науковому просторі» (№ державної реєстрації 0116U003166) плану науково-дослідної роботи Львівського державного університету фізичної культури.

Мета дослідження: охарактеризувати специфіку глобалізації соціальної практики професійного спорту в сучасних умовах розвитку.

Матеріал та методи. Дослідження було реалізоване а основі аналізу сучасних наукових праць щодо розвитку професійного спорту в різних його аспектах, а також науково-популярних джерел інформації та матеріалів офіційних веб-сайтів провідних професійних спортивних організацій в Північній Америці та Європі щодо ключових показників їх організаційної, економічної та інших видів діяльності, що засвідчують специфіку глобалізації соціальної практики професійного спорту на сучасному етапі.

Методи дослідження: аналіз та синтез, історичний метод, системний підхід, порівняння.

Результати дослідження та їх обговорення. У XXI ст. спорт у певній мірі став індикатором соціальних змін (Dart, 2014). Більшою мірою це стосується саме професійного спорту, який першочергово орієнтується на запити суспільства і пропонує їм бажане видовище.

В процесі становлення сучасного професійного спорту виділився ряд його особливостей, котрі відрізняють його зокрема від олімпійського. Серед їх числа виділяють умовно загальні та специфічні.

Група загальних відмінностей.

1. Комерційний характер технологій проведення змагань
2. Акцент на видовищних видах спорту, котрі приносять максимальні прибутки
3. Максимальне зацікавлення глядачів, спонсорів, телебачення, та рекламних компаній у спортивному видовищі
4. Орієнтація систем змагань на використання спортивної майстерності у жорстких змагальних умовах
5. Інші джерела фінансування
6. Відмінності в організації та управлінні спортивними організаціями
7. Високі матеріальні вигоди для спортсменів та інших учасників

Група специфічних відмінностей.

1. Більша тривалість і насиченість змагального періоду
2. Формування спортивної еліти («зірок»)
3. Відмінності в класифікації спортсменів і правилах змагань
4. Відмінності у режимі тренування

Водночас спорт загалом у сучасному суспільстві належить до явищ глобального характеру. До прикладу Міжнародний олімпійський комітет (МОК) і Міжнародну федерацію футболу (ФІФА) на одному рівні з Організацією об'єднаних націй (ООН) і Міжнародним валютним фондом (МВФ) тощо можна вважати інститутами глобального управління (Кириленко, 2010). Адже під їхнім

керівництвом сьогодні функціонує велика кількість підлеглих організацій та осіб.

Судячи з історичних кроків розвитку професійного спорту слід відзначити, що його масштаби постійно зростали. Зміцнювалася і розросталася зацікавленість суспільства у спортивних розвагах, а вже сьогодні – у період активного розвитку інформаційного, комерційного, культурного, соціального та інших секторів суспільства, професійний спорт вийшов на пік свого розвитку.

Сьогодні важливу роль у цьому контексті виконує телебачення та Інтернет. Фактично будь які змагання можна переглянути у прийнятний час, незважаючи на те де і коли вони проводяться і ким транслюються. Це одна з найбільш вагомих переваг глобалізації спорту як такої. Водночас вона не характерною є для усіх видів спорту. Існує пряма залежність глобалізації спорту від його популярності серед населення. Якщо вона низька, то відповідно транслювати змагання з цього виду по телебаченню не вигідно (до прикладу змагання з крикету, різновидів боротьби тощо), а отже і можливості комерційної складової такого спорту є достатньо обмеженими, що, як наслідок не дозволяє віднести його до переліку професійних видів.

Потужність впливу професійного спорту на суспільну свідомість підтверджується постійним зростанням зацікавленої аудиторії по усьому світу, і не лише чоловічої, але й жіночої та дитячої також (Ермилова, & Кротова, 2015). До прикладу середня відвідуваність матчів MLB упродовж сезону становить 30-40 тис. глядачів, в NFL цей показник становить 65-70 тис. (Топ-10 спортивних ліг з найбільшою відвідуваністю за гру). Дещо меншими є показники відвідуваності NBA та NHL, оскільки змагання з баскетболу та хокею проводяться у закритих залах, які мають меншу вмістимість. Водночас ще більшою в усьому світі є заочна глядацька аудиторія таких змагань, яка спостерігає матчі по телебаченню.

Серед важливих тенденцій розвитку професійного спорту і його

інтернаціоналізація, що поряд з глобалізацією охопила цю сферу в останні три десятиліття (Ермилова, & Кротова, 2015; Dart, 2014). Цей процес в значній мірі визначає і трансформацію систем змагань в різних видах спорту. В цьому контексті слід відзначити появу на спортивному ринку великої кількості організацій міжнародного рівня, які розвивають свої види спорту як професійні ще з 90-х років ХХ ст. В їх числі: Всесвітня баскетбольна асоціація (1988; 7 північно-американських і 8 європейських команд), Світова ліга з американського футболу (1991; 6 американських і 4 європейських команд). В хокеї цей крок було зроблено значно пізніше, проте з 2013 року функціонує Ліга чемпіонів з хокею (Ліга чемпіонів з хокею, 2022) тощо.

Процес інтернаціоналізації потягнув за собою й посилення комерціалізації професійного спорту, яка своєю чергою спричинила до збільшення кількості турнірів в календарі, що є цікавими для глядачів, засобів масової комунікації, спонсорів, рекламодавців тощо. До прикладу UEFA згідно цієї тенденції у 2009 році реорганізувала проведення Кубка UEFA. Відповідно новий турнір отримав назву Ліга Європи UEFA і включає сьогодні вже 48 професійних футбольних команди на груповому етапі (до 2009 їх було 40), які грають вже більшу кількість матчів. Схожим шляхом пішла і FIBA, яка реорганізувала змагання Євроклик (2003-2015) у Єврокубок (з 2015 р), де сьогодні приймають участь 32 професійні баскетбольні команди в межах достатньо щільного календаря змагань (Хіменес, et al., 2020).

Обговорюючи розвиток професійного спорту неможливо оминати ролі державного впливу на нього. Звертаючись до моделей професійного спорту, які закріпилися в сучасному світі слід відзначити певні відмінності у цьому контексті.

Так, автор Ш. М. Рамазанов (2018) наголошує на існуванні двох підходів до розвитку професійного спорту у світі. Таким чином виділено комерційно-

константний та комерційно-ротаційний підходи. На дещо іншій інтерпретації щодо розподілу на північно-американську та європейську моделі професійного спорту наголошують фахівчині О. В. Борисова (2011) та Н. В. Нерода (2015). Так, у їхніх працях виділено комерційно-спортивний (американський) та спортивно-комерційний (європейський) напрями розвитку професійного спорту. Водночас суть цих підходів фактично не відрізняється.

Перший з них – типова американська модель розвитку, при якому акцент однозначно зроблений на отримання максимальних прибутків, інструментом цього є спортивна діяльність та її результат.

Інший – європейська модель, у якому спортивне протистояння є пріоритетним, водночас комерційний аспект також відіграє другорядну роль. Водночас, такий підхід, у професійному спорті у 2000-2010-х роках виявив свої слабкі сторони, зокрема на прикладі європейського футболу. Тоді погоня за спортивним результатом, зосередження найсильніших гравців в окремих клубах, спричинили до суттєвих фінансових збитків загалом. Тобто менеджерський склад клубів UEFA випустив з уваги комерційний аспект розвитку спорту, надавши перевагу однозначно спортивному, що й призвело до патової ситуації, коли велика кількість клубів дійшли фактично до банкрутства (Литвишко, & Вейнберг, 2019). Тоді у 2011 році з метою підвищення економічної рентабельності UEFA, в якості ліцензування клубів упровадила концепцію правил фінансової fair play, яка повинна була фінансово дисциплінувати клуби (UEFA Club Licensing and Financial Fair Play Regulations, 2018). Ця політика дозволила вже у 2017 році зменшити збитковість клубів на 84%. Загалом доходи клубів з вищих дивізіонів з 2008 до 2017 року завдяки фінансовій fair play зросли на 77% (з 11,4 до 21,1 млрд. євро).

Водночас, за свідченнями автора В. Андреффа (2016) у Французькій лізі 1 ситуація була протилежною. Так, за відносної фінансової стабільності і навіть

успішності її клубів, їх спортивний футбольний результат не був визначним з токи зору міжнародних досягнень.

Це засвідчує, що до сьогодні європейська модель професійного спорту не може врегулювати комерційну та спортивну складову в достатній мірі.

Щодо впливу держави на розвиток професійного спорту, то загалом і в європейській і в американській моделях він присутній, однак є у ньому певні відмінності.

Розвиток американського професійного спорту в значній мірі залежить ід таких чинників державного балансу як стан споживацького ринку, підтримка суспільних цінностей, частота виникнення і тривалість політичних криз тощо. Роль державного управління тут здебільшого зводиться до трудового, податкового регулювання та застосування антимонопольного законодавства по відношенню до професійних ліг. Водночас керівництво держави безпосередньо не втручається у ведення спортивного бізнесу в Північній Америці (Гуськов, et al, 2000).

Натомість у Європі ситуація кардинально інша. Вплив держави на розвиток професійного спорту тут є очевидним. Так, діяльність професійних спортивних організацій контролюється державним спортивним законодавством. Їх Статути розроблені з дотриманням державних вимог країни, у якій вони функціонують (Гуськов, et al, 2000). В більшості європейських країн діють закони щодо розвитку спорту, а в окремих – навіть закони або розділи в законах, що стосуються розвитку професійного спорту (до прикладу в Італії).

Водночас це породжує певні труднощі у функціонуванні європейського професійного спорту на інтернаціональному рівні, оскільки у законодавствах різних країн бачення професійного спорту може відрізнятися. Це дещо сповільнює, проте все ж не заперечує формування інтернаціональних спортивних організацій.

Спостереження за діяльністю північно-американських професійних ліг ігрових видів спорту в останні кілька

десятиліть дає підстави стверджувати про деякі зміни у напрямках їх розвитку. Якщо раніше усі з чотирьох провідних спортивних організацій Північної Америки (NFL, NBA, NHL, MLB) орієнтувалися на розвиток своїх видів спорту здебільшого на теренах США, то сьогодні все більше уваги приділяється розширенню діяльності поза їх межами. Це зумовлено розширенням перш за все можливостей телебачення, рекламування в соціальних мережах. Проте найвагомим звичайно є формування своїх дочірніх ліг в інших країнах, залучення провідних спортсменів і команд до участі у їх змаганнях тощо. Такі кроки дозволяють досягати ще більших масштабів розвитку, забезпечити залучення ще більшої кількості глядачів та вболівальників до змагань, і, відповідно, отримати ще більші доходи.

Історія професійного спорту засвідчує, що однією із специфічних рис північноамериканської моделі професійного спорту була орієнтація на проведення внутрішніх чемпіонатів, тоді як європейська модель зазначала більш вагоме значення матчів міжнародного рівня (Гуськов, et al, 2000). Проте, як уже зазначалося, суспільство, його цінності і пріоритети зазнають еволюції, поряд з чим еволюціонує і професійний спорт. Сьогодні маємо дещо оновлені тенденції. Практика демонструє, що провідні ліги північноамериканського спорту сьогодні виходять за географічні межі США та Канади (NFL, NBA, NHL, MLB) і захоплюють все нові спортивні ринки.

Першою такі кроки почала робити NFL ще у 2005 році. Тоді було започатковано міжнародну серію (The NFL International Series) під час регулярного чемпіонату ліги. В той час NFL вела активну співпрацю з Мексикою і вперше провела матч на території цієї країни та поза межами США. На спортивну арену тоді вийшли Arizona Cardinals та San Francisco 49ers, перші при цьому отримали перемогу. Показовим для керівництва NFL тоді стала відвідуваність матчу, яка склала 103467 глядачів (NFL commissioner says Super Bowl may someday be held in London, 2007). Вже незадовго у 2007 році

керівництво ліги розширило свою діяльність і на територію Великобританії. У той час розглядалося питання проведення Супер Боулу у Великобританії або збільшення кількості ігор команд з 16 до 17 за сезон. Планувалося, що 17-у гру команди гратимуть на території іншої країни. Проте ці рішення так і не були прийнятим і розклад ігор чемпіонату NFL залишився сталим до сьогодні.

Регулярного і системного характеру The NFL International Series набула вже у 2017 році. З цього часу ця серія має дві підсерії: the NFL London Games в Лондоні і NFL Mexico Games в Мехіко. Це означає, що кілька ігор чемпіонату проводяться на території цих міст. До сьогодні кожна з команд NFL, окрім Green Bay Packers, приймала участь у грі в Лондоні або Мехіко. Щодо відвідуваності матчів на території цих міст, то вона з 2007 року до сьогодні коливалася в межах від мінімальної 60084 тис (2019 р.) до максимальної 85870 глядачів (2018 р.) (Attendance of the NFL International Series in London from 2007 to 2019, 2019), що очевидно, залежало від рівня команд-учасниць та її учасників.

Сьогодні одним із важливих моментів, на яких зосереджена увага керівництва NFL є створення нової команди, яка б локалізувалася на території Лондона (Potential London NFL franchise). Це дозволило б збільшити кількість ігор на території цього міста, а отже і прибуток ліги. На сьогодні кількість виїзних матчів ліги становить 3-4 за сезон. Створення постійної лондонської команди подвоїла б цю кількість. У такому кроці зацікавлене і керівництво Великобританії, адже за підрахунками наявність такої команди принесе в економіку країни додаткові 102 млн. фунтів стерлінгів (Koebnick, M., 2020). У 2018 році завершилося будівництво футбольного стадіону в Тотенхемі. Водночас в NFL, попри можливе сумарне збільшення доходу продовжують підраховувати нові можливі витрати, пов'язані з утриманням самої команди, інфраструктури для неї та проведенням самих змагань.

Щодо 2020 року, то NFL не зіграла жодної гри за кордоном через загрозу існуючої пандемії COVID-19 (NFL cancels international games for 2020 season, 2020), однак уже у 2021 році у ліги наявні амбітні плани щодо продовження активної діяльності на міжнародній спортивній арені.

Сьогодні NFL не зупиняється на спортивних ринках Лондона та Мехіко. У Великобританії зокрема є ще кілька потенційних міст, у яких NHL розглядає свої інтереси. Це міста Кардіфф, Уельс. В об'єднаному королівстві це також Единбург (Шотландія) та Дублін (Ірландія). Зацікавлена NHL і співпрацею з Німеччиною. Водночас, як зазначає комісіонер ліги Марк Уоллер, є певні труднощі у співпраці NFL з Азією та Австралією, через обмежені можливості для подорожей (Koebnick, 2020).

Певнено укріплює свої позиції на міжнародній баскетбольній арені і NBA. Ще починаючи з 1978 року NBA вивозила свої команди на товариські ігри з командами FIBA за межі Північної Америки в Ізраїль, Німеччину, Швейцарію тощо. У 1987 році було організовано чемпіонат McDonald's (до 1993 року – McDonald's Open), де команди NBA проводили матчі з європейськими, південно-американськими та австралійськими командами. Більшість таких ігор були переможними для команд NBA. Ігри чемпіонату McDonald's проводилися до 1999 року, після чого його було скасовано. У 2009, 2010 та 2012 роках проводилися також змагання EuroLeague American Tour, у якому команди Євроліги грали проти команд NBA за правилами останньої. Усі з описаних ігор носили товариський характер і проводилися скоріше не з комерційною метою, а з метою набуття командами ігрового досвіду. Проте вже в цей час NBA починає захоплювати іноземних глядачів. Розширюючи глядацьку аудиторію своїх матчів.

Щодо ігор регулярного чемпіонату NBA, то вперше в Європі (Лондон) такий матч було проведено лише у 2011 році (Joseph Rozier III, 2018). З цього часу у

кожному сезоні кілька ігор ліги відбуваються за межами Північної Америки.

Сьогодні, на відміну від NFL, NBA намагається акцентовано розвивати свій вид спорту в Азіатських країнах, зокрема в Китаї. До кінця 2019 року співпраця NBA та Китаю була дуже навіть успішною. NBA вдалося вкорінитися у Китаї у створеній там Китайській баскетбольній асоціації (CBA) починаючи з 1995 року. Ця співпраця в останні роки приносила NBA близько 4 млрд. дол. Проте у другій половині 2019 року внаслідок конфлікту політичного змісту: головний менеджер команди «Houston rockets» Деріл Морі підтримав протести у Гонконзі, за що поплатилася не лише команда, але фактично уся ліга (Забуранний, 2019). Рейтинги NBA в Китаї різко впали, окремі медійні корпорації почали розривати свої контракти. Проте вже у 2020 році лізі вдалося відновити співпрацю з азіатською країною. Зокрема керівництво NBA пожертвувало більше 1 млн. дол. на медичне обладнання для боротьби з пандемією COVID-19. Китайський державний канал CCTV вирішив відновити показ матчів NBA. Поступово ліга відновлює свої позиції на китайському баскетбольному ринку.

Досвід підкорення міжнародної хокейної арени не є новим для NHL. Ще у 1938 році ліга провела серію із дев'яти матчів у Франції та Великобританії. Проте після цього NHL упродовж 20 років не поверталася в Європу. Уже в 1958 році ліга увірвалася на територію останньої. Дві її команди (New York Rangers, Boston Bruins) провели 23 матчі упродовж 26 днів з командами Великобританії, Швейцарії, Франції, Бельгії, ФРН та Австрії. Такі турніри отримали назву NHL Global Series і проводяться до сьогодні (NHL International Broadcast Partners, 2020).

У 1970-х роках хокей в Європі набув високого рівня популярності, а турніри між командами NHL та СРСР отримали регулярний статус.

Щодо ігор регулярного чемпіонату NHL, то свій офіційний старт поза межами Північної Америки вони отримали у 1997

році в Токіо, а потім уже в 2007 році у Лондоні. Після 2007 року п'ять сезонів поспіль ліга відкривала матчами в Європі. Упродовж 2012-2017 років NHL залишалася на території США і Канади і лише у 2017 знову поїхала підкоряти міжнародну арену.

Сьогодні NHL захоплює глядачів по усьому світу і завдяки вдало підписаним контрактам з міжнародними телекомпаніями у різних куточках світу.

Щодо міжнародної діяльності Головної бейсбольної ліги (MLB), то вона стартувала у 1996 році в м. Монтеррей (Мексика). Більшість таких матчів носили серійний характер.

Окрім Мексики (1996, 1999, 2018, 2019), ігри свого чемпіонату MLB також проводила в Японії (2000, 2004, 2008, 2012), Австралії (2014) та Великобританії (2019). У Японії при цьому мали місце й товариські ігри MLB Japan All-Star Series. Упродовж 1986-2006 років раз на два роки в межах цих змагань команди MLB грали з командами Ніппонського професійного бейсболу (NPB). У 2014 та 2018 роках також були зіграні ігри команд MLB з національною командою Японії з бейсболу Samurai Japan У свій час були проведені й інші бейсбольні матчі на території Японії, зокрема MLB Japan Opening Series 2008 та MLB Taiwan All-Star Series 2011.

Існує також окрема серія ігор MLB у Пуерто-Ріко. У 2001, 2010 та 2018 роках тут також було проведено серію ігор команд ліги.

У 2008 році MLB намагалася популяризувати бейсбол і на території Китаю в межах так званої MLB China Series (Забураний, 2019).

В структурі MLB, окрім цього, активно функціонує міжнародний підрозділ, який відповідає за співпрацю на міжнародному рівні, головним чином – за телетрансляції ігор. Загалом ліга знаходиться у партнерських стосунках з телекомпаніями у близько 200 країнах світу (International Broadcasters, 2020).

Підсумовуючи варто зазначити, що усі, із чотирьох провідних північно-американських професійних ліг ігрових видів спорту активно просуваються на

міжнародному спортивному ринку. Ключовими аспектами їх діяльності є створення передумов для захоплення глядачів, а відповідно створення потужного спортивного шоу. Освоєння нових територій сьогодні приносить лігам доходи, що вимірюються у мільярдах доларів і в перспективі може стати одним із ключових джерел фінансових надходжень для них.

З точки зору наукового кола питань, які сьогодні розглядаються в професійному спорті слід звернути увагу на широку зацікавленість з боку іноземних фахівців. Зокрема в достатньо цікавому проте неоднозначному профілі розглядають професійний спорт як такий дослідники А. П. Алексєєва (2009), N. Groombridge (2016) та І. М. Клейменов (2020) зосереджуючи свою увагу на кримінологічних ризиках цього соціального явища. Автори наголошують на проблемі великих доходів професійних спортивних ліг, що по суті завжди породжує проблеми із законом. Також звертають увагу на існуванні нелегального професійного спорту (бої без правил з летальним кінцем), часто асоціальній поведінці спортсменів та загалом високій корупційності явища.

Достатньо багато вітчизняних та іноземних фахівців розкривали у своїх працях сутність правого регулювання професійного спорту. В їх числі Н. В. Нерода (2015), А. Kaburakis, Ryan M. Rodenberg, J. Holden (2015), Van Rompuy, Ben and van Maren, Oskar (2016).

Велика кількість праць присвячені комерційним та фінансовим аспектам розвитку професійного спорту в сучасних умовах. Зокрема автори О. В. Литвишко та О. Р. Вейберг у своїй праці (Литвишко, & Вейнберг, 2019) ґрунтовно розглянули інвестиційний потенціал суб'єктів професійного спорту, звертаючись до практики UEFA. Автори відзначають, що в сучасному світі професійного спорту футбольні клуби можуть вважатися достатньо вигідним, проте водночас і ризикованим капіталовкладенням для інвесторів. На специфіці доходів футбольних клубів у своїй роботі

зосереджують увагу Garcíadel-Barrío P. та Szymanski S. Goal (2009). Фахівці A. Vorobyev, E. Zarova зі співавторами (2016) розглядали питання перспектив розвитку футболу в залежності від соціально-економічних можливостей країни. Автори співставляли рейтинги провідних футболістів FIFA з такими критеріями розвитку країни як якість життя та доходи населення, освітній індекс тощо. Колектив фахівців O. Litvishko, R. Veynberg, S. Ziyadin та ін. (2019) також займалися вивченням схожого кола питань. Специфіку фінансування професійного спорту в межах європейської моделі його розвитку характеризували W.Andreff та P. Staudohar (2000).

З позиції контент-аналізу робіт американських фахівців хотілося б відзначити, що переважна їх більшість зосереджені в тематиці розвитку провідних професійних ліг ігрових видів спорту в сучасних умовах ринкової економіки (Demir & Söderman, 2015; Dart, 2014; Timothy, 2017; Fichman & O'Brien, 2018 та ін.). Також велика увага звернена на перспективи професійних ліг в умовах пандемії COVID (Streeter, 2020, Seaman, 2021 та ін.).

Окремі іноземні фахівці також займалися питаннями змагань у різних видах спорту в сучасних умовах. В їх числі: Andrew S. Zimbalist (2002), котрий досліджував конкуренцію в спортивних лігах; H. Sarmiento зі співавторами (2014) своїй праці аналізували проведення футбольних матчів світового рівня; P. Passos, D. Araujo, K. Devids (2016) зосередили свою увагу на вивченні конкуренції у командних видах професійного спорту тощо а дослідник Wills Craig E. в межах своєї наукової роботи (2017) вивчав питання конкурентоспроможності провідних ліг ігрових видів спорту.

Загалом слід відзначити достатньо високу зацікавленість дослідниками питаннями саме професійного спорту, водночас більшість розробок зосереджені поза межами України, Хоча такі фахівчині як O. В. Борисова (2011), Н. В. Нерода (2015) та Р. Сушко (2017) присвятили свої

наукові праці саме різним питанням професійного спорту на теренах нашої країни та у світовому масштабі.

Підсумовуючи, відзначаємо, що сучасний професійний спорт від моменту свого зародження зазнає динамічних змін, що пов'язані із соціально-економічними, політичними та ментальними особливостями розвитку тієї и іншої країни. Водночас слід констатувати, що він володіє широким адаптаційним потенціалом, оскільки фактично в будь яких умовах, які виникали упродовж його розвитку як соціального явища демонстрував високі показники своєї ефективності.

Ще одним важливим моментом у розвитку професійного спорту є постійний пошук інструментів та методів його удосконалення, що частково впливають і на суспільний розвиток як такий.

Важливим аргументом також є те що рівень розвитку сучасного спорту вищих досягнень, зокрема у ігрових видах спорту залежить від професійного спорту. Саме останній є фундаментом для підготовки і відбору у національні збірні команди країн. Провідні баскетболісти, футболісти, хокеїсти та ін. близько 80-90% тренувального та змагального часу проводять в межах своїх клубів (Рогачёв, 2015).

Таким чином наявні вагомні підстави для подальшого ґрунтовного вивчення різних аспектів розвитку ігрових видів професійного спорту, зокрема його основного продукту видовища – системи змагань.

Висновки. Сучасний професійний спорт демонструє високі показники організаційної та економічної діяльності шляхом розширення меж свого розвитку. Водночас доходи провідних професійних ліг ігрових видів спорту сьогодні сягають вагомних величин (десять найприбутковіших організацій отримали дохід від 2 до 16 млрд. \$ за 2021 рік). Такі показники є наслідком глобалізації, яка торкається різних аспектів діяльності професійних спортивних ліг. В їх числі:

- розширення співпраці з медійними корпораціями та спонсорами;
- інтернаціоналізація та комерціалізація (збільшення кількості організацій, що курують різні види спорту і відповідно, кількості прибуткових змагань);
- максимальне використання інтернет-технологій для популяризації спортивного продукту та розвиток напрямку кіберспорту в межах професійних спортивних ліг;
- збільшення відвідуваності матчів шляхом забезпечення ефективної маркетингової політики;
- розширення співпраці з органами влади на державному та місцевому рівнях на взаємовигідних умовах;
- виведення чемпіонатів за національні межі (характерно для північно-американської моделі професійного спорт, оскільки для європейської упродовж історії її розвитку акцент був і залишається на провідному значенні міжнародних змагань) тощо.

Дослідники та фахівці сфери сьогодні наголошують у своїх працях на проблемі великих доходів професійних спортивних ліг, що з одного боку сприяє

розвитку професійного спорту, а з іншого – симулює ведення нелегального спортивного бізнесу в його межах. Суттєва увага звернена на правове регулювання сфери, її комерційні та фінансові аспекти розвитку тощо.

Ці факи засвідчують, що професійний спорт як соціальна практика зазнає видимої глобалізація ка проявляється в різних напрямках його розвитку сьогодні. Відзначаємо, що досліджувана сфера однозначно зазнає як впливів зовнішньої глобалізації (суспільної, політичної, економічної тощо), так простежується і внутрішня глобалізація її компонентів.

Перспективи подальших досліджень. Планується визначити специфічні особливості сучасних систем змагань у популярних ігрових видах професійного спорту.

Конфлікт інтересів. Автори відзначають, що не існує ніякого конфлікту інтересів.

Джерела фінансування. Ця стаття не отримала фінансової підтримки від державної, громадської або комерційної організації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Алексеева, А.П. (2009). Преступность в сфере профессионального спорта. Известия высших учебных заведений. *Северо-Кавказский регион. Общественные науки*, (2), 92-95.
- Андрефф, В. (2016). Французский профессиональный футбол в европейском контексте: насколько велики отличия? *Экономическая политика*, 11(3), 108-137. doi: 10.18288/1994-5124-2016-3-07.
- Борисова, О.В. (2011). *Современный профессиональный спорт и пути его развития в Украине (на материале тенниса)*. Киев: Центр учебной литературы.
- Гонашвили, А.С. (2015). Сущностные черты профессионального спорта и спортивных практик. *Гуманитарные научные исследования*, 4, 92.
- Гуськов, С.И., Линец, М.М., Платонов, В.Н., & Юшко, Б.Н. (2000). *Профессиональный спорт*. Киев: Олимпийская литература.
- Ермилова, В.В., & Кротова, Е.Е. (2015). Особенности зрелищности в спорте и их трансформация в условиях современного общества. *Общество. Среда. Развитие*, 2, 100-103.
- Забуранний, С. (2019). Нічого особистого, просто гроші: НБА прогинається під Китай, а в США цим незадоволені. 112.ua. Відновлено з <https://ua.112.ua/statji/nichoho-osobystoho-prosto-hroshi-nba-prohynaietsia-pid-kytai-a-v-ssha-tsym-nezadovoleni-510804.html>
- Кириленко, О.М. (2010). Розвиток інституту спорту в умовах глобалізації. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*, 4(1), 115-124.

- Клейменов, И.М. (2020). Профессиональный спорт и криминологические риски. *Вестник Омского университета. Серия «Право»*, 17 (3), 83-92. DOI 10.24147/1990-5173.2020.17(3).83-92
- Литвишко, О.В., & Вейнберг, Р.Р. (2019). Инвестиционный потенциал субъектов профессионального спорта. *Статистика и экономика*, (1), 57-66. DOI: <http://dx.doi.org/10.21686/2500-3925-2019-1-57-66>
- Ліга чемпіонів з хокею. (оновлено 2022). *Вікіпедія*. Доступно на: https://uk.wikipedia.org/wiki/Ліга_чемпіонів_з_хокею
- Найт, Б. & Бірнбаум, Дж. (2021). 50 найбільш високооплачуваних спортсменів світу. За рік вони заробили майже \$2,8 млрд. *Forbes*. Доступно на: <https://forbes.ua/richest/50-samykh-vysokooplachivaemykh-sportsmenov-mira-za-god-oni-zarabotali-pochti-28-mlrd-09062021-1789>
- Найт, Б. (2021). 10 найбільш високооплачуваних спортсменів світу. *Forbes*. Доступно на: <https://forbes.ua/richest/10-naybilsh-visokooplachivanikh-sportsmeniv-svitu-17052021-1597>
- Нерода, Н. (2015). Порівняльний аналіз організаційно-правових засад європейської та американської моделей професійного спорту. *Молода спортивна наука України*, 19(4), 60-64.
- Рамазанов, Ш.М. (2018). Сравнительный анализ моделей управления развитием спорта на примере футбольной индустрии: мировой опыт и российские особенности. *Управление*, 6(1), 12-19. Доступно на: <https://doi.org/10.26425/2309-3633-2018-1-12-19>
- Рогачёв, Д.И. (2015). Признаки профессионального спорта и основные модели его регулирования. *Вестник Университета имени О. Е. Кутафина*, (4), 88-95.
- Сушко, Р. (2017). Аналіз проблемних питань розвитку спортивних ігор з урахуванням чинників глобалізації спорту вищих досягнень. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*, 3(22), 441-445.
- Топ-10 спортивних ліг з найбільшою відвідуваністю за гру. Відновлено з <https://ukr.thefunkonme.com/top-10-sports-leagues-with-highest-attendance-per-game-227791>
- Хіменес, Х.Р., Дмитренко, А.В., & Пітин, М.П. (2020). Особливості сучасних систем змагань у баскетболі (на прикладі NBA та професійних турнірів під егідою FIBA). *Спортивні ігри*, 1(15), 85-94. doi: 10.15391/si.2020-1.08
- Andreff, W., & Staudohar, P. (2000). The evolving European model of professional sports finance. *Journal of Sports Economics*, 1(3), 257-276.
- Attendance of the NFL International Series in London from 2007 to 2019. (2019). Sports & Recreation. Professional Sports. Available at <https://www.statista.com/statistics/1074296/nfl-international-series-attendance/>
- Dart, J. (2014). New Media, Professional Sport, and Political Economy. *Journal of Sport and Social Issues*, 38:6, 528-547.
- Demir, R. & Söderman, S. (2015). Strategic sponsoring in professional sport: a review and conceptualization, *European Sport Management Quarterly*, 15:3, 271-300, DOI: 10.1080/16184742.2015.1042000.
- Fichman, M. & J. O'Brien., (2018). Three point shooting and efficient mixed strategies: A portfolio management approach. *Journal of Sports Analytics*, 4, 107-120. DOI: 10.3233/JSA-160154
- Garcíadel-Barrio, P., & Szymanski, S. (2009). Goal. Profit maximization versus win maximization in soccer. *Review of Industrial Organization*, 34(1), 45-68.
- Groombridge, N. (2016). *Sports criminology: A critical criminology of sport and games*. Bristol: Bristol University Press.
- International Broadcasters. (2020). Official site of MLB. Available at <https://www.mlb.com/postseason/international-broadcasters>
- Joseph Rozier III (2018). Organizational Expansion within Professional Sports. *The Sport Journal*, 24.

- Kaburakis, A., Rodenberg, R.M., & Holden, J. (2015). Inevitable: Sports Gambling, State Regulation, and the Pursuit of Revenue. *Harvard Business Law Review Online*, no 5, 27-38, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2548111>
- Koebnick, M. (2020). What is the best way for the NFL to bring in revenue: International Series, a permanent team, or discontinue International play? *Think Conference*. Available at <http://thinkiea.com/uncategorized/what-is-the-best-way-for-the-nfl-to-bring-in-revenue-international-series-a-permanent-team-or-discontinue-international-play/>
- Litvishko, O., Veynberg, R., Ziyadin, S., Sousa, R. M. D., & Rakhimova, G. (2019). Professional sports: strategic approaches to investment attractiveness formation. *Economic Annals-XXI*, 178(7-8), 105-113. doi: <https://doi.org/10.21003/ea.V178-09>
- NFL cancels international games for 2020 season. (2020). Available at <https://www.nfl.com/news/nfl-cancels-international-games-for-2020-season-0ap3000001112654>
- NFL commissioner says Super Bowl may someday be held in London. (2007). *The Associated Press*. Available at <http://www.espn.com/espn/wire?section=nfl&id=3065083>
- NHL International Broadcast Partners. (2020). *Official site of NHL*. Available at <http://www.nhl.com/ice/page.htm?id=74583>
- Passos, P., Araújo, D., & Davids, K. (2016). Competitiveness and the process of co-adaptation in team sport performance. *Frontiers in Psychology*, 7, Article 1562. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.01562>
- Potential London NFL franchise. *Wikipedia*. Available at https://en.wikipedia.org/wiki/Potential_London_NFL_franchise
- Sarmiento, H., Marcelino, R., Anguera M. T., Campaniço, J., Matos, N, Leitão, J. C. (2014). Match analysis in football: a systematic review. *J Sports Sci*, 32(20), 1831-1843. doi: 10.1080/02640414.2014.898852. Epub 2014 May 1. PMID: 24787442.
- Seaman, Alana N. (2021). Concessions, traditions, and staying safe: Considering sport, food, and the lasting impact of the Covid-19 pandemic. *Commentary, Sports Management*, 22.
- Streeter Ch. (2020). COVID-19: Social Isolation and Optimism in Sport. *Sports Coaching, Sports Studies and Sports Psychology*, 22.
- UEFA Club Licensing and Financial Fair Play Regulations. (2018). *Nyon*. Available at <https://www.uefa.com/>
- Van, Rompuy, Ben and van Maren, Oskar. (2016). *EU Control of State Aid to Professional Sport: Why Now?* T.M.C. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2737788>
- Vorobyev, A., Zarova, E., Solntsev, I., Osokin, N., & Zhulevich, V. (2016). Statistical Evaluation of Football Performance Depending on the Socio-Economic Development of Countries. *Statistical Journal of the IAOS*, 3 (32), 403-411.
- Wills, Craig E. (2017). *The Competitiveness of Games in Professional Sports Leagues*. 1 Jan. 2017, 103-117. DOI: 10.3233/JSA-160122
- Zimbalist, A. S. (2002). Competitive Balance in Sports Leagues. *An Introduction. Journal of Sports Economics*, 3(2), 111-121. doi:10.1177/152700250200300201.
- Zimmer, Timothy E. (2017). Implications of State Income Tax Policy on NBA Franchise Success: Tax Policy, Professional Sports, and Collective Bargaining. *Sports Management, Sports Studies and Sports Psychology*, 22.

Стаття надійшла до редакції: 13.05.2022

Опубліковано: 01.06.2022

Abstract. *Khrystyna Khimenes, Oleksandr Edeliiev globalization of social practice «professional sport» in modern conditions of development. Introduction. Today, the globalization of various spheres of human functioning (economy, politics, etc.) is one of the society trends. Sport as a social practice is also intensively globalized, and this is most clearly seen in the example of professional sport. In this area, today the laws of development (commercial, sports, etc.) are spreading to Olympic and non-Olympic sports, and more globally – the level of professional sport*

affects the economic development of entire countries and, in many respects – the formation of society. **Purpose:** to characterize the specifics of globalization of social practice «professional sport» in modern conditions of development. **Material and methods.** The study was based on the processing of modern scientific articles on the development of professional sport in its various aspects, as well as popular science sources of information and materials on the official websites of leading professional sport organizations. **Research methods:** analysis and synthesis, historical method, system approach, comparison. **Results.** Today, the globalization of professional sport is taking place in the following areas: expanding cooperation with media corporations and sponsors; internationalization and commercialization (increase in the number of organizations that oversee various sports and, accordingly, the number of profitable competitions); maximum use of Internet technologies for the promotion of sport products and the development of e-sports within professional sport leagues; increase match attendance by ensuring effective marketing policies; expanding cooperation with the authorities at the state and local levels on mutually beneficial terms; bringing championships beyond national borders (typical of the North American model of professional sport, as for the European throughout the history of its development the emphasis has been and remains on the leading importance of international competitions), etc. **Conclusions.** Today, due to the processes of society globalization, which actively influence the field of professional sport, this social practice undergoes internal globalization, which can be traced both in purely sport (expanding the calendar of competitions, going beyond national championships, etc.) and commercial areas (expanding cooperation with sponsors, media companies, etc.), technological (introduction of modern technologies, launching a series of cyber competitions, etc.) political (expanding cooperation with state and local authorities), and etc. directions.

Key words: professional sport; globalization; development; tendencies; commerce; cooperation.

References

- Alekseeva, A.P. (2009). *Prestupnost v sfere professionalnogo sporta* [Crime in the field of professional sports]. *Izvestiya vysshikh uchebnykh zavedeniy. Severo-Kavkazskiy region. Obshchestvennye nauki* [North Caucasus region. Social Sciences], no (2), 92-95. [in Russian].
- Andreff, V. (2016). *Frantsuzskiy professionalnyy futbol v evropeyskom kontekste: naskolko veliki otlichiya?* [French professional football in a European context: how big are the differences?]. *Ekonomicheskaya politika* [Economic policy], no 11(3), 108-137. doi: 10.18288/1994-5124-2016-3-07. [in Russian].
- Borisova, O.V. (2011). *Sovremennyy professionalnyy sport i puti ego razvitiya v Ukraine (na materiale tennisa)* [Modern professional sport and ways of its development in Ukraine (on the material of tennis)]. Kiev: Tsentр uchebnoy literatury. [in Russian].
- Gonashvili, A.S. (2015). *Sushchnostnye cherty professionalnogo sporta i sportivnykh praktik* [Essential features of professional sports and sports practices]. *Gumanitarnye nauchnye issledovaniya* [Humanities research], no 4, 92. [in Russian].
- Guskov, S.I., Linets, M.M., Platonov, V.N., & Yushko, B.N. (2000). *Professionalnyy sport*. [Professional sports]. Kiev: Olimpiyskaya literatura. [in Russian].
- Ermilova, V.V., & Krotova, E.E. (2015). *Osobennosti zrelishchnosti v sporte i ikh transformatsiya v usloviyakh sovremennogo obshchestva*. [Features of entertainment in sports and their transformation in the conditions of modern society.]. *Obshchestvo. Sreda. Razvitie* [Society. Environment. Development], no 2, 100-103. [in Russian].
- Zaburanny, S. (2019). *Nichogo osobystogo, prosto groshi: NBA progynayetsya pid Kytay, a v SShA tsym nezadovoleni* [Nothing personal, just money: the NBA is bending under China, and the United States is dissatisfied with it]. *112.ua*. Vidnovleno z <https://ua.112.ua/statji/nichoho-osobystoho-prosto-hroshi-nba-prohynaietsia-pid-kytai-a-v-ssha-tsym-nezadovoleni-510804.html> [in Ukrainian].

- Kyrylenko, O. M. (2010). Rozvytok instytutu sportu v umovakh globalizatsiyi [Development of the institute of sports in the conditions of globalization]. *Visnyk NTUU «KPI». Politologiya. Sotsiologiya. Pravo* [Journal of the NTUU "KPI". Political Science. Sociology. Law], no 4(1), 115-124. [in Ukrainian].
- Kleymentov, I.M. (2020). Professionalny sport i kriminologicheskie riski [Professional sports and criminological risks]. *Vestnik Omskogo universiteta. Seriya «Pravo»*, [Vestnik of Omsk University. Law Series], no 17(3), 83-92. DOI 10.24147/1990-5173.2020.17(3).83-92. [in Russian].
- Litvishko, O.V., & Veynberg R.R. (2019). *Investitsionnyy potentsial subektov professionalnogo sporta* [Investment potential of professional sports subjects]. *Statistika i ekonomika* [Statistics and Economics], no (1), 57-66. DOI: <http://dx.doi.org/10.21686/2500-3925-2019-1-57-66/> [in Russian].
- Liga chempioniv z khokeyu* [Hockey Champions League]. (onovleno 2022). Vikipediya. Dostupno na: https://uk.wikipedia.org/wiki/Liga_chempioniv_z_khokeyu [in Ukrainian].
- Nayt, B. & Birnbaum, Dzh. (2021). *50 naybilsh vysokoplachuvanykh sportsmeniv svitu. Za rik vony zarobyly mayzhe \$2,8 mlrd* [50 highest paid athletes in the world. They earned almost \$ 2.8 billion a year]. *Forbes*. Dostupno na: <https://forbes.ua/richest/50-samykh-vyskoplachivaemykh-sportsmenov-mira-za-god-oni-zarabotali-pochti-28-mlrd-09062021-1789>. [in Ukrainian].
- Nayt, B. (2021). *10 naybilsh vysokoplachuvanykh sportsmeniv svitu* [10 highest paid athletes in the world]. *Forbes*. Dostupno na: <https://forbes.ua/richest/10-naybilsh-viskoplachuvanikh-sportsmeniv-svitu-17052021-1597>. [in Ukrainian].
- Neroda, N. (2015). Porivnyalnyy analiz organizatsiyno-pravovykh zasad yevropeyskoyi ta amerykanskoyi modeley profesijnogo sportu [Comparative analysis of organizational and legal foundations of European and American models of professional sport]. *Moloda sportyvna nauka Ukrayiny* [Young Sports Science of Ukraine], no 19(4), 60-64. [in Ukrainian].
- Ramazanov, Sh.M. (2018). Sravnitelnyy analiz modeley upravleniya razvitiem sporta na primere futbolnoy industrii: mirovoy opyt i rossiyskie osobennosti [Comparative analysis of sports development management models on the example of the football industry: world experience and russian features]. *Upravlenie* [Management], 6(1), no 12-19. Dostupno na: <https://doi.org/10.26425/2309-3633-2018-1-12-19> [in Russian].
- Rogachyov, D.I. (2015). Priznaki professionalnogo sporta i osnovnye modeli ego regulirovaniya [Signs of professional sports and the main models of its regulation]. *Vestnik Universiteta imeni O. E. Kutafina* [Bulletin of O. E. Kutafin University], no (4), 88-95. [in Russian]
- Sushko, R. (2017). *Analiz problemnykh pytan rozvytku sportyvnykh igor z urakhuvannyam chynnykiv globalizatsiyi sportu vyshchykh dosyagnen* [Analysis of problematic issues in the development of sports games, taking into account the factors of globalization of high-achievement sports]. *Fizychna kultura, sport ta zdorov'ya natsiyi* [Physical Culture, Sports and Health of the Nation.], no 3(22), 441-445. [in Ukrainian]
- Top-10 sportyvnykh lig z naybilshoyu vidviduvanistyu za gru* [Top 10 sports leagues with the highest attendance per game]. Vidnovleno z <https://ukr.thefunkonme.com/top-10-sports-leagues-with-highest-attendance-per-game-227791> [in Ukrainian].
- Khimenes, Kh.R., Dmytrenko, A.V., & Pityn, M.P. (2020). Osoblyvosti suchasnykh system zmagann u basketboli (na prykladi NBA ta profesijnnykh turniriv pid egidoyu FIBA) [Features of modern systems of basketball competitions (on the example of the NBA and professional tournaments under the auspices of FIBA)]. *Sportyvni igry* [Sports games], no 1(15), 85-94. doi: 10.15391/si.2020-1.08/[in Ukrainian].
- Andreff, W., & Staudohar, P. (2000). The evolving European model of professional sports finance. *Journal of Sports Economics*, no 1(3), 257-276.

- Attendance of the NFL International Series in London from 2007 to 2019. (2019). *Sports & Recreation. Professional Sports*. Available at <https://www.statista.com/statistics/1074296/nfl-international-series-attendance/>
- Dart, J. (2014). New Media, Professional Sport, and Political Economy. *Journal of Sport and Social Issues*, no 38:6, 528-547.
- Demir, R. & Söderman, S. (2015). Strategic sponsoring in professional sport: a review and conceptualization, *European Sport Management Quarterly*, no 15:3, 271-300, DOI: 10.1080/16184742.2015.1042000.
- Fichman, M. & J. O'Brien., (2018). Three point shooting and efficient mixed strategies: A portfolio management approach. *Journal of Sports Analytics*, 4, 107-120. DOI: 10.3233/JSA-160154
- Garcíadel-Barrio, P., & Szymanski, S. (2009). Goal. Profit maximization versus win maximization in soccer. *Review of Industrial Organization*, no 34(1), 45-68.
- Groombridge, N. (2016). *Sports criminology: A critical criminology of sport and games*. Bristol: Bristol University Press.
- International Broadcasters. (2020). Official site of MLB. Available at <https://www.mlb.com/postseason/international-broadcasters>
- Joseph Rozier III (2018). Organizational Expansion within Professional Sports. *The Sport Journal*, 24.
- Kaburakis, A., Rodenberg R. M., & Holden J. (2015). Inevitable: Sports Gambling, State Regulation, and the Pursuit of Revenue. *Harvard Business Law Review Online*, no 5, 27-38, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2548111>
- Koebnick, M. (2020). What is the best way for the NFL to bring in revenue: International Series, a permanent team, or discontinue International play? *Think Conference*. Available at <http://thinkiea.com/uncategorized/what-is-the-best-way-for-the-nfl-to-bring-in-revenue-international-series-a-permanent-team-or-discontinue-international-play/>
- Litvishko, O., Veynberg, R., Ziyadin, S., Sousa, R. M. D., & Rakhimova, G. (2019). Professional sports: strategic approaches to investment attractiveness formation. *Economic Annals-XXI*, 178(7-8), 105-113. doi: <https://doi.org/10.21003/ea.V178-09>
- NFL cancels international games for 2020 season. (2020). Available at <https://www.nfl.com/news/nfl-cancels-international-games-for-2020-season-0ap3000001112654>
- NFL commissioner says Super Bowl may someday be held in London. (2007). *The Associated Press*. Available at <http://www.espn.com/espn/wire?section=nfl&id=3065083>
- NHL International Broadcast Partners. (2020). Official site of NHL. Available at <http://www.nhl.com/ice/page.htm?id=74583>
- Passos, P., Araújo, D., & Davids, K. (2016). Competitiveness and the process of co-adaptation in team sport performance. *Frontiers in Psychology*, 7, Article 1562. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.01562>
- Potential London NFL franchise. Wikipedia. Available at https://en.wikipedia.org/wiki/Potential_London_NFL_franchise
- Sarmiento, H., Marcelino, R., Anguera M. T., CampaniÇo, J., Matos, N, Leitão, J. C. (2014). Match analysis in football: a systematic review. *J Sports Sci*, no 32(20), 1831-1843. doi: 10.1080/02640414.2014.898852. Epub 2014 May 1. PMID: 24787442.
- Seaman, Alana N. (2021). Concessions, traditions, and staying safe: Considering sport, food, and the lasting impact of the Covid-19 pandemic. *Commentary, Sports Management*, 22.
- Streeter Ch. (2020). COVID-19: Social Isolation and Optimism in Sport. *Sports Coaching, Sports Studies and Sports Psychology*, 22.
- UEFA Club Licensing and Financial Fair Play Regulations. (2018). Nyon. Available at <https://www.uefa.com/>
- Van, Rompuy, Ben and van Maren, Oskar. (2016). EU Control of State Aid to Professional Sport: Why Now? T.M.C. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2737788>

- Vorobyev, A., Zarova, E., Solntsev, I., Osokin, N., & Zhulevich, V. (2016). Statistical Evaluation of Football Performance Depending on the Socio-Economic Development of Countries. *Statistical Journal of the IAOS*, no 3(32), 403-411.
- Wills, Craig E. The Competitiveness of Games in Professional Sports Leagues. 1 Jan. 2017 : 103 – 117. . DOI: 10.3233/JSA-160122
- Zimbalist, A. S. (2002). Competitive Balance in Sports Leagues. *An Introduction. Journal of Sports Economics*, 3(2), 111-121. doi:10.1177/152700250200300201.
- Zimmer, Timothy E. (2017). Implications of State Income Tax Policy on NBA Franchise Success: Tax Policy, Professional Sports, and Collective Bargaining. *Sports Management, Sports Studies and Sports Psychology*, 22.

Відомості про авторів / Information about the Authors

Хіменес Крістіна Робертівна: к.фіз.восп., доцент, доцент кафедри теорії спорту та фізичної культури, Львівський державний університет фізичної культури ім. Івана Боберського: вул. Костюшка, 11, 79007, Львів, Україна

Khimenes Khrystyna: *PhD, assistor professor, assistor professor of Department of theory of sport and physical culture, Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Boberskyi, Kostushko Street, 11, Lviv, Ukraine, 79007*

<https://orcid.org/0000-0002-8677-6701>

E-mail: kh.khimenes@gmail.com

Еделев Олександр Сергійович: канд. фіз. восп., доцент, доцент каф. олімпійського та професійного спорту, Херсонський державний університет: вул. Університетська, 27, м. Херсон, Україна 73000

Edeliev Oleksandr: *PhD, assistor professor, assistor professor of Department of Olympic and professional sports, Kherson State University, University Street, 27, Kherson, Ukraine, 73000*

<https://orcid.org/0000-0002-7866-0282>

E-mail: kh.khimenes@gmail.com